

Po Užgavėnių prasideda gavėnia – taip dabar yra įprasta manyti. Savaime kyla klausimas: kodėl Užgavėnės, kurios pagal pavadinimą (Už gavėnios) turėtų būti po gavėnios yra švenčiamos prieš ją? Norint atsakyti į šią klausimą reikia patyrinėti žodį „gavėnia“. Šis žodis, sekant K. Būga, yra laikomas slavizmu. Tačiau, reikia atsiminti, kad požiūris į baltų–slavų kalbų santykius labai pasikeitė, ir mes jau žinome, jog dažniausiai tie žodžiai, kurie pagal skambesį buvo palaikyti slavizmais, iš tiesų yra seni, o dažnai ir primiršti baltiški žodžiai.

Kadangi kiekvienas daiktavardis sietinas su veiksmazodžiu, tai žodžiai „gavėnia“ ir jos sinonimas „gavėja“ bei daugiaprasmis žodis, reiškiantis ir Užgavėnių personažą – „gavėnas“, kaip nesunku pastebėti, yra kilę iš veiksmazodžių „gautis“ ir „gavėti“. Veiksmazodžio „gautis“ mes nebemokame teisingai vartoti. Dabar sakome: „Man gavosi šis darbas“. Kalbininkai bara už tokį netinkamą šio veiksmazodžio vartojimą, o senieji lietuviai mūsų tiesiog nesuprastų. Jie sakydavo: „Ligonis gaunasi iš po sunkios ligos“ arba „Gaunasi iš po žiemos miego žemė ir visi jos gyviai“ [LKŽ]. O veiksmazodžio „gavėti“ reikšmė priešinga: „Šunys, neturėdami ko valgyti ar lakti, turi gavėti“ [LKŽ]. Tačiau senesniuose raštuose „gavėti“ buvo naudojama ir atsigavimo prasme: „Tegavi širdis nuog dūmų pikty“ [LKŽ, Daukšos katalikiška postilė]. Iš esmės veiksmazodžiai „gautis“ ir „gavėti“ išreiškia visuotinį gamtos dėsni (principą), t.y. vieningo reiškinių priešingas prasmes: pasninkavimą (liesėjimą) ir atsigavimą (stiprėjimą). Kai silpsta (gavėja) kūnas, stiprėja (gaunasi) dvasia ir priešingai – kai stiprėja kūnas, silpsta dvasia. Panašių dalykų aptinkame ir slavų kalboje, nes senovinė slavų žodžio „govetj“ prasmė yra ne tik „pasninkauti“, bet ir „gyventi“, dar plg. žodį „blagogovetj“ – būdamas palaimoje žmogus atsigauja.

Taigi, galima drąsiai teigti, jog gavėnios laikotarpis puikiausiai galėjo būti ir prieš Užgavėnes. Gavėnia – tai žemės ir visos gamtos atsigavimo iš po žiemos miego laikotarpis. Gavėnia – tai gamtos nėštumo laikotarpis, kuriam pasibaigus, Užgavėnėse švenčiama gamtos atbudimo ir gyvybės - visokeriopa prasme - atsiradimo, gimimo šventė.

Kad taip buvo iš tikrųjų rodo ir tai, kad dar palyginti visai neseniai žodis „gavėnia“ kartais būdavo vartojamas priešinga, negu mums įprasta, prasme: „Veselijos ir pokyliai bus keliami gavėnėje“. Taip buvo rašoma J. Basanavičiaus redaguotoje „Aušroje“ (LKŽ, III t. p. 188).

Jeigu teigsime, jog krikščionybė gavėnios laikotarpį, trukusį nuo Kalėdų iki Užgavėnių, perkėlė nuo Užgavėnių iki Velykų, būsimė neteisūs, nes gamtos lygmenyje esančio gavėnios tarpsnio neįmanoma perkelti. Senasis gavėnios laikotarpis nuo Kalėdų iki Užgavėnių išlieka, tačiau vis labiau pabrėžiant krikščioniškosios gavėnios laikotarpį, susijusį su žmogaus kūno marinimu ir jo dvasios atsigavimu, senoji gavėnia buvo vis labiau užmirštama. Tačiau, kaip matyti iš Lietuvių kalbos žodyno, dar gana ilgai išliko dvi žodžio „gavėnia“ prasmės: „Nuo gavėnios galo žmona pradėjo valgydinti „sausai“ (LKŽ, III t. p. 188). Taigi, krikščionybė žodžio „gavėnia“ neatnešė ir nepakeitė jo prasmės, bet jo prasmę (liesėjimo ir atsigavimo) iš gamtos lygmens pakėlė į žmogaus lygmenį. Senovinis gavėnios tarpsnis, kuris buvo susietas su gamtos atsigavimu ir gyvybės gimimu, tapo nukreiptas į žmogaus dvasinį atbudimą ir prisikėlimą. Gamta tyliai, pamažu atsigauja nuo Kalėdų iki Užgavėnių, o krikščionis, gavėdamas kūnu, dvasiškai atsigauja nuo Užgavėnių iki Velykų.